

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

*(The Industrialization Process of Hadımköy; Factors of Development, Structures
and Problems)*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAKUYU¹

ÖZET

1980'li yıllara kadar fazla bir gelişme gösteremeyen ve İstanbul'un batısında askeri bir yerleşme olan Hadımköy, ancak soğuk savaş sonrasında askeri önemini kaybetmesinden ve desentralizasyon hareketlerinden sonra gelişmeye başlamıştır. E-5 ve TEM otoyoluna olan yakınlığı, fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri, boş ve geniş planlanmamış arazileri ve Avrupa'ya olan yakınlığı nedeniyle Hadımköy, yeni kurulan veya daha geniş bir alanda üretimini devam ettirmek isteyen sanayi tesislerinin çekim merkezi olmuştur. Sanayi tesisleriyle beraber Hadımköy'de yerleşim ve ticaret alanları da hızla gelişmeye başlamıştır. Bu hızlı, kontrolsüz ve plansız gelişme, Hadımköy'ün altyapı ve çevresini olumsuz bir şekilde etkilemeye başlamıştır. Bu çalışmanın amacı Hadımköy'ün sanayileşme sürecini, gelişme nedenlerini ve yapısını problemleriyle beraber ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Hadımköy, Sanayileşme, Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişimi.

ABSTRACT

Until the 1980s, the Hadımköy in the western part of Istanbul was relatively undeveloped due to a large portion of its land area being under military control. After the Cold War, the decreased need for military and decentralization movement, this area was opened up for development. New or expanding industrial firms were particularly attracted to this area due to: its location between two major highways; natural and human properties; ample tracts of vacant land; and proximity to Europe. Residential and commercial development was also attracted to this area. Because of rapid and uncontrolled development, there have been negative impacts on the environment and infrastructure. The aim of this paper is expose industrialization process of Hadımköy, factors of development and its structures with its problems.

Keywords: Hadımköy, Industrialization, Land Use, Land Use Change.

¹ Fatih Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, mkarakuyu@fatih.edu.tr

1.GİRİŞ

İki kıta üzerine kurulmuş dünyanın ender rastlanan şehirlerinden biri olan İstanbul'un nüfusu özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde hızla artmaya başlamıştır. Özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren İstanbul'da yaşamaya başlanan hızlı ve plansız kentleşme ve arazi fiyatlarının artması sonucunda desentralizasyon hareketleri başlamış ve İstanbul içerisindeki sanayi tesisleri şehir dışına taşınmaya başlamışlardır. O zamana kadar askeri tesislerin geniş alan kapladığı bir tarım yerleşmesi olan Hadımköy'de, bu tarihten sonra sanayi tesisi sayısı artmaya başlamıştır. İstanbul metropolünün batısında sanayinin ve lojistik tesislerin gelişebileceği boş alanlara sahip son yerleşim birimi olan Hadımköy'de sanayileşmenin asıl gelişimi 1990'ların ikinci yarısından sonra başlamıştır. Hadımköy'de ana hatlarıyla Yassıören-Hadımköy yolu boyunca ve özellikle TEM otoyoluna yakın kesimlerde ve Atatürk-Ömerli sanayi bölgelerinde yoğunlaşma görülmektedir. Ancak bununla birlikte Hadımköy'ün hemen her tarafında bir sanayi tesisini veya bir depolama alanını görmek mümkündür.

Şekil 1: Hadımköy'ün İstanbul içerisindeki konumu.

İstanbul'un batısında Büyükçekmece, Küçükçekmece, Sazlıdere ve Terkos gölleri arasında bulunan Hadımköy'ün sınırlarını ana hatlarıyla güneyde TEM otoyolu ve Büyükçekmece İlçesi, batıda ve kuzeyde Çatalca İlçesi ve doğuda Gaziosmanpaşa İlçesi oluşturmaktadır. Beldenin İstanbul'a (Topkapı) olan uzaklığı 48 km iken E-5 karayoluna olan uzaklığı 15 ve TEM otoyoluna olan uzaklığı ise 8 km'dir.

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan TEM otoyolunun hemen kuzeyinde bulunan Hadımköy, kuzey – güney yönünde uzanan Eşkinöz deresi vadisi üzerinde kurulmuştur. Hadımköy coğrafi konum nedeniyle Büyükçekmece – Terkos gölleri arasında yer alan Çatalca müstahkem mevkilerinin hemen gerisinde bulunduğundan, Osmanlı Dönemi'nden bu yana batıdan İstanbul'a yönelik muhtemel saldırılarda en son durdurma noktası olarak büyük askeri birlik karargâhlarının konuşlandığı bir yer olmuştur. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra stratejilerin değişmesiyle askeri önemini yitirmeye başlayan Hadımköy'deki askeri birlikler zamanla küçülmeye gitmişler ve Hadımköy askeri bir merkez olmaktan sanayi ve lojistik merkezi olma yoluna girmiştir. Bu anlamda Hadımköy'de 1959 yılına kadar faaliyet gösteren Kolordu küçülerek 1974 yılından sonra tugaya dönüşmüştür.

Hadımköy'ün merkezinde (askeri lojmanlar ve orduevi), kuzeyinde, güneyinde ve doğusunda askeri alanlar yer almaktaydı. Ancak son yıllarda bölgede sanayileşmenin artması ve lojistik merkezlerin burada yoğunlaşmasıyla beraber yerleşmenin bu organik dokusu bozulmuş ve sanayi ve lojistik merkezler yerleşmenin her tarafında gelişmeye başlamıştır.

Hadımköy'ün yakın çevresindeki Avcılar ve Küçükçekmece ilçeleri 3030 sayılı yasa ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi kapsamına alınırken 2004 yılında alınan 5216 sayılı yasa ile Büyükçekmece Belediyesi ile Bahçeşehir, Esenyurt, Kıraç, Beylikdüzü, Gürpınar ilçeleri ile beraber İlk Kademe Belediyesi olarak İBB yetki alanına dahil edilmiştir (1/25000 Ölçekli İstanbul Nazım İmar Planı Raporu, 2007; 690). Daha sonra 06.03.2008 tarihinde çıkartılan 5747 sayılı kanun ile Hadımköy yeni kurulacak olan Arnavutköy İlçesi'ne bağlanmıştır.

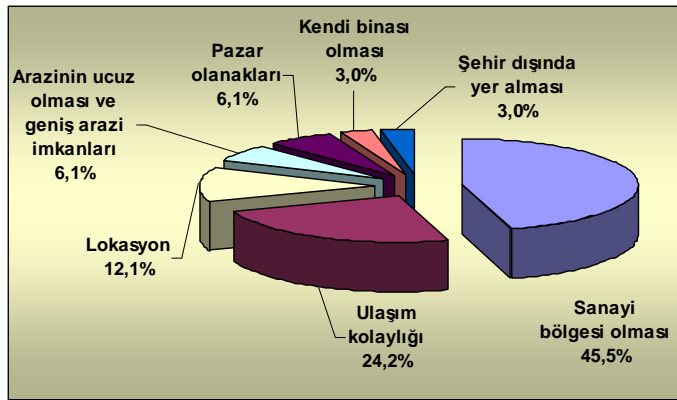
Bu çalışmanın amacı, Hadımköy'deki sanayileşme sürecini gelişme nedenlerini, yapısını ve sonrasında da bu sektörün sorunlarını ortaya koymaktır. Bu çalışma, ekonomik coğrafyanın alt dallarından biri olan sanayi coğrafyasının yaklaşımlarından biri olan bir sanayi bölgesinin incelenmesi şeklindedir (Tümertekin–1969:42). Bu bağlamda öncelikle giriş kısmında Hadımköy'ün konumsal özellikleri üzerinde durulmuş daha sonrada sırasıyla bu alanda sanayinin gelişme nedenleri ve sanayi tesislerinin buraya taşınma nedenleri, sanayi tesislerinin sektörel dağılımları ve son olarak da sorunları ortaya konulmuştur.

Çalışmada İstanbul Sanayi Odası'ndan alınmış (basılmamış) veri tabanı ve Hadımköy Belediyesi Planlama Müdürü'nün hazırlamış olduğu basılmamış raporlardan ve bunun yanında amaca yönelik sorulardan oluşan anketten faydalanılmıştır.

2.HADIMKÖY'DE SANAYİNİN GELİŞME NEDENLERİ

Hadımköy, İstanbul'un batısında ve onunla bitişik olmasına rağmen bakir bir alandır. Bunda bu alanın uzun yıllar askeri bölge olmasının ve aynı zamanda içme suyu havzaları içerisinde bulunmasının da etkisi mevcuttur. Ayrıca Hadımköy, İstanbul'un önemli merkezlerine yaklaşık 40 km uzaklıkta ve İstanbul'un her tarafına çok kısa sürede ulaşılabilir imkânı olan bir konumda bulunmaktadır. Bunun yanında İstanbul'un en önemli limanlarından biri olan Ambarlı limanının hemen yakınında olması bu bölgenin lojistik merkez olmasında ve sanayi alanlarının gelişmesinde etkili olmuştur. İhraç edilen ürünler yasal izlekler için veya başka bir nedenle Hadımköy'deki lojistik depolara taşınmakta ve zamanı geldiğinde buradan Ambarlı limanına sevkıyatı yapılmaktadır. İthal edilen ürünler Ambarlı limanından sonra yine bu alandaki depolara çekilmekte buradan da ülkenin değişik yerlerine sevkıyatı yapılmaktadır.

Hadımköy'de mevcut bulunan sanayi tesislerinde yapılan anket sonuçlarına göre bu tesislerin % 45,5'i sanayi bölgesi olduğu için Hadımköy'e taşındıklarını söylemişlerdir.

Şekil 2:
Hadımköy'deki sanayi tesislerinin Hadımköy'e taşınma nedenleri (Karakuyu-2008 107).

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

Bunu sırasıyla % 24,2 ile ulaşım olanakları, % 12,1 ile Hadımköy'ün lokasyonu, % 6,1 ile arazinin ucuz olması ve geniş arazi bulma imkânları ve pazar olanakları, % 3'lük oranla kendi binasına taşınma isteği ve şehir dışında yer alması takip etmektedir (Şekil 2).

Yapılan anket çalışması ve gözlemler neticesinde Hadımköy'deki sanayinin gelişme nedenlerini ana hatlarıyla şu başlıklar altında toplayabiliriz;

1. Lokasyon Özellikleri
 - Avrupa'ya olan yakınlığı
 - İstanbul'a olan yakınlığı
 - Ambarlı limanına olan yakınlığı
2. Ulaşım olanakları
 - TEM otoyolu
 - E-5 karayolu
 - Sirkeci-Kapıkule demiryolu
 - Henüz planlama aşamasındaki 3. Köprü - Kınalı otoyolu
3. İstanbul içerisinde ağır sanayiye izin verilmemesi.
4. 1/25000 ölçekli İstanbul Nazım İmar Planına göre sanayi bölgesi olması.
5. Yerel yönetimlerin olumlu görüşleri
6. Bölgenin bakir bir alan olması, bunun yanında kira ve arazi değerlerinin İstanbul'un merkezine göre daha uygun olması.

3.HADIMKÖY'DE SANAYİNİN KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİ

Sanayinin kuruluş yerinde etkili olan faktörler bölgesel ve yerel faktörler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Bölgesel faktörlerin en önemlileri hammadde ve enerji kaynakları ile işçi ve pazar olanaklarıdır. Bunun yanında devlet yatırımları, teşvikler ve yığılma avantajları da sanayi kuruluşlarının yer seçiminde etkili olmaktadır. Diğer taraftan bölge içerisinde sanayi kuruluşlarının nereye kurulacağını belirleyen yerel faktörlerin en önemlileri ulaşım olanakları, su, uygun arazi, yerleşme yerlerine yakınlık ve tesis sahibinin arzudur (Tümertekin-1969:42; Mutluer-1995:7). Bunların yanında her ne kadar İstanbul'un yakınında yer alsın veya ulaşım olanakları iyi olsa da en önemli nedenlerden biri karar vericilerin yani yerel yönetimlerin bu alanı lojistik ve sanayi alanı olarak planlanmasıdır. Bütün bunların yanında çeşitli nedenlerden dolayı bölgede tarım alanlarının ve boş arazilerin

olması da Hadımköy'de sanayinin cazibe merkezi olmasına neden olmuştur.

Hammadde Kaynakları

Hadımköy ve çevresinde hammadde kaynakları fazla olmamakla beraber ulaşım olanakları çok iyi olduğu için hammaddeler kolayca buraya taşınabilmektedir. Genel itibariyle firmalar hammaddeyi taşeron firmalar aracılığı ile sağlamaktadır. Bu firmalar ise ham maddeyi iç ve dış piyasadan sağlamaktadır. Bu alandaki sanayi alanlarında işlenen hammaddelerden bazıları ve sağlandıkları yerler şöyledir: kuru bakliyat (Rami toptancılar çarşısı), hal ürünleri (Bayrampaşa hali), demir-çelik (Adana, Kocaeli, Ukrayna, Almanya, Fransa, Hollanda), kalvenize tel (Ukrayna), kimyasallar (Almanya, İzmir, Kocaeli), pamuk ipliği (Adana, Bursa), pamuk (Adana, Bursa), plastik PVC (Almanya, Kocaeli), kauçuk (Kocaeli), yün (Adana, Bursa), polyester (İzmir), kumaş (Adana, Bursa), ipek (Bursa), suni deri, deri, kimyasal boya maddeleri (Tüpraş ve Aliğa gibi rafineriler ve yurt dışı), naylon (Kocaeli, İzmir), bakır (İstanbul, Bursa, Kocaeli), kalay (Seydişehir), alüminyum (Seydişehir), alüminyum bilet (Seydişehir, Almanya, Norveç), saç (Seydişehir), kâğıt (Almanya, Finlandiya, Belçika, Avustralya), pirinç (Bursa, Kocaeli), kalsit (Aksaray) Poliüretan (Almanya, ABD), vb.

Hadımköy ve çevresinde bulunan toplu yemek şirketleri ve gıda firmaları ürünlerini Rami'de bulunan toptancılar çarşısından, yaş meyve ve sebzeleri de Bayrampaşa halinden almaktadır. Et ürünleri ise Rami'den sağlandığı gibi ülkenin çeşitli yerlerinden doğrudan canlı hayvan alımı şeklinde de olmaktadır. Hammadde olarak demir, çelik, alüminyum, alüminyum bilet, tunç, bakır, saç gibi hammaddeler yurt içinden Adana, Seydişehir ve Kocaeli gibi merkezlerden sağlandığı gibi Almanya, Fransa, Hollanda, Norveç, Ukrayna gibi ülkelerden de ithal edilmektedir. Tekstil ve dokuma sanayinin hammaddesi olan pamuk, pamuk ipliği ve yün başta Bursa ve Adana olmak üzere İzmir ve Kocaeli gibi illerimizden sağlanmaktadır. Kimyasal ürünler ve boya maddeleri ise yine Tüpraş ve Aliğa gibi rafineriler başta olmak üzere Kocaeli, İzmir, Almanya ve ABD'den tedarik edilmektedir.

Hadımköy'de bulunan sanayi tesislerinin hammaddelerini nereden tedarik ettiklerine baktığımızda İstanbul'un oranı son derece düşüktür. Buradan anlaşılacağı üzere bu sanayi tesislerinin burada

kurulma nedeni hammadde kaynaklarına yakın olma değil, pazara yakın olma, sektörel uzmanlaşma ve ulaşım olanaklarıdır.

Ulaşım Faaliyetleri

Hadımköy'ün gelişmesinde en önemli faktörlerden bir tanesi de ulaşım olanaklarıdır. Hadımköy, bugün TEM otoyolunun kuzeyinde boş alanların bulunduğu batıdaki son belde durumundadır. Bunun yanında Hadımköy'ün TEM otoyoluna olan uzaklığı 8 km iken E-5 karayoluna olan uzaklığı 15 km'dir. Aynı zamanda Hadımköy Belediyesi mücavir alanı içerisinde bulunan Yeşilbayır ve Ömerli'den demiryolu da geçmekte ve buradan ürünler demiryolu vasıtasıyla sevk edilebilmektedir. Hadımköy merkez ile TEM otoyolu gişeler arasında 60 metre genişliğindeki karayolunun inşaatı devam etmekte olup, yolun üç gidiş üç geliş olarak 2009 yılı başında tamamlanması beklenmektedir. Hadımköy'ün E-5 bağlantısı Esenyurt üzerinden Avcılar'a ve Beylikdüzü-Hadımköy bağlantı yolu ile Beylikdüzü'ne bağlanmaktadır. Her iki bağlantı yoluyla da Ambarlı limanına ulaşılmaktadır. Ancak her iki bağlantı yolunun da çeşitli sorunları vardır. Bunların başında aşırı yoğunluk ve yolun geniş olmaması gelmektedir.

Ayrıca, İstanbul'a yapılması planlanan 3. köprünün Avrupa'ya doğru devam edeceği ve Silivri kuzeyinde Kınalı civarında TEM otoyoluyla birleşeceği tahmin edilmektedir. 3. köprü nereden geçerse geçsin eğer kuzeyde inşa edilirse devam edebileceği tek yer vardır. Orası da Hadımköy'ün kuzeyindeki Yassıören civarıdır. Çünkü Yassıören'in kuzeyinde Terkos Gölü bulunduğu için bunun üzerinden inşa edilecek bir köprü veya viyadüğün maliyeti artırması ve İstanbul'un en önemli su kaynaklarından biri olan Terkos (Durusu) havzasına vereceği muhtemel zararlar sebebi ile bu ihtimal uygun görülmemektedir. Bunun yanında Durusu Gölü'nün kuzeyinde Karadeniz üzerinde sahil yolu şeklinde yapılabilme ihtimali de vardır.

Pazar

İstanbul metropol alanının hemen yakınında bulunması, burada üretilen mamul maddelerin kolayca ve fazla maliyet gerektirmeden pazara ulaştırılmasını sağlamaktadır. Burada üretilen ürünler başta İstanbul olmak üzere tüm Marmara bölgesine ve yurt içine, Ortadoğu'ya,

Orta Asya'ya, Avrupa'ya ve özellikle Doğu Avrupa'ya ihraç edilmektedir.

Devlet Yatırımları ve Teşvikler

Hadımköy'de yapılan anketlere göre buradaki sanayi tesislerinin % 21'i devlet teşviki almışlardır. Bu teşvikler, kredi desteği veya vergi indirimi şeklinde olduğu gibi ucuz enerji kullanımı şeklinde de olmaktadır. Bütün bu teşviklerden daha önemlisi karar vericiler bu alanı sanayi ve lojistik alan olarak belirledikleri için gerekli altyapı devlet ve yerel yönetimler tarafından kurulmaya çalışılmaktadır.

Yığılma Avantajları

Kuruluş yeri faktörleri belli bölgelerde sanayi faaliyetlerinin yığılmasına neden olan önemli faktörlerdendir. Bir bölgedeki altyapı donanımlarının yeterliliği ve sanayi kuruluşları arasındaki karşılıklı yoğun ilişkiler o bölgedeki sanayinin gelişmesini hızlandırıcı bir etkide bulunmaktadır (Mutluer-1995:87). Aynı sektörde üretim yapan sanayi tesislerinin bir arada bulunması hem bilgi ve teknoloji transferini kolaylaştırmakta hem de ihtiyaç duyduğu ürünleri kolaylıkla bulabilmesini sağlamaktadır. Bunun yanında bir sanayi kuruluşu taşıma ve işgücü harcamalarının en az olduğu yerde kurulmalıdır. Bu anlamda bölgede belirli sanayi kuruluşlarında bir yığılma meydana gelmiştir. Bunun yanında aynı sektöre ait sanayi kuruluşları arasında iyi bir rekabet ortamı oluşturmaktadır. Ayrıca sanayileşmiş çekirdek bölge, diğer sanayiler için birer çekim merkezidir. Özellikle kendisine girdi veren ve ürettiği malları girdi olarak kullanan sürükleyici sektörlerin belirli bir sanayi bölgesinde bulunması, diğer bazı sanayi kuruluşlarını ve yan sanayi kuruluşlarını da bölgeye çekmektedir.

4. SANAYİ KURULUŞLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI VE İSTİHDAM YAPISI

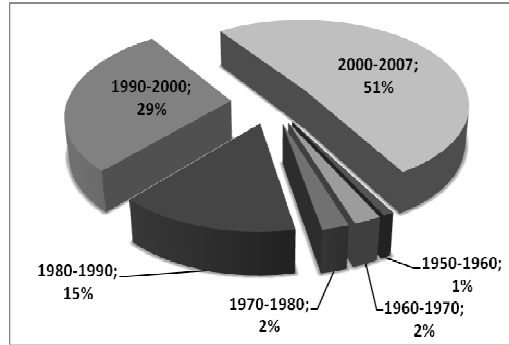
Hadımköy'deki sanayi tesislerinin kuruluş tarihlerine göre dağılımına bakıldığında 1950–1960 yılları arasında % 1'inin, 1960–1970 ve 1970–1980 yılları arasında % 2'sinin, 1980–1990 yılları arasında % 15'inin, 1990–2000 yılları arasında % 29'unun ve 2000–2007 yılları arasında % 51'inin açıldığı görülmektedir (Tablo 1; Şekil 3). Bu rakamlara göre Hadımköy'deki sanayileşmenin geçmişten günümüze doğru çok hızlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Bölgedeki fabrikaların

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

yarıdan fazlası 2000-2007 yılları arasında açılmıştır. Bu süre içerisinde 2004 ile 2007 yılları arasında bölgenin imara kapalı olduğu da düşünülürse bu rakamların önümüzdeki yıllarda inanılmaz bir artış göstereceği öngörülmektedir.

Tablo 1: Hadımköy'de İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı sanayi kuruluşlarının kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı.

Kuruluş Dönemi	Kuruluş Sayısı
1950-1960	2
1960-1970	5
1970-1980	5
1980-1990	33
1990-2000	64
2000-2007	115
TOPLAM	224

Şekil 3: Hadımköy'de İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı sanayi kuruluşlarının kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı.

Hadımköy Belediyesi ile Hadımköy Sanayici ve İşadamları Derneği tarafından Sanayi Bakanlığı için yapılan bir çalışmadan, 2006 yılı itibarıyla, elde edilen verilere göre Hadımköy Sanayisi'nde 352 tesiste yaklaşık 15 bin kişi çalışmaktadır (Erensoy, 2006). 2007 yılına geldiğimizde ise 400'e yakın fabrikada 30 bine yakın işçi çalışmaktadır. Sadece İstanbul Sanayi Odası kayıtları ve bölgede uygulanan ankete göre Hadımköy'de 350 sanayi kuruluşunda 29004 personel çalışmaktadır. Buna göre bölgedeki bu sanayi kuruluşlarında çalışan ortalama kişi sayısı 83'tür. Bunun yanında bu tesislerin % 50,9'u limited şirket iken % 47,3'ü anonim şirket, % 1,3'ü şahıs veya aile şirketi ve % 0,9'u kolektif şirkettir (İstanbul Sanayi Odası-2007).

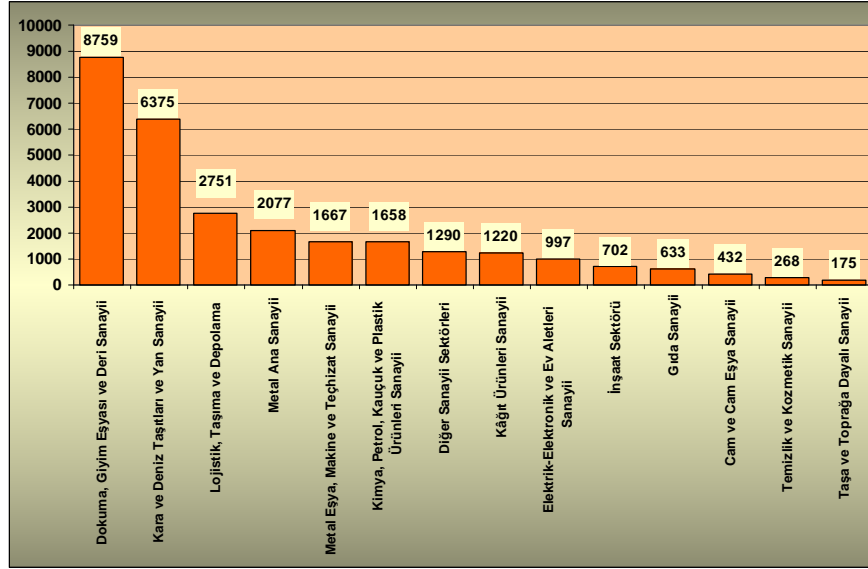
İstanbul Sanayi Odası'ndan alınan veriler, yapılan arazi çalışmaları ve uygulanan anketlerden elde edilen bulgulara göre, Hadımköy'de sanayi faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğunu % 26'lık bir oranla dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii sektörü oluşturmaktadır.

Bunlardan sonra en büyük pay, % 12,3 ile kimya, petrol, kauçuk ve plastik ürünleri sanayii sektörüne aittir. Bu sektörleri sırasıyla % 12'lik bir pay ile metal eşya, makine ve teçhizat sanayii, % 10,9'luk bir pay ile metal ana sanayii, % 7,1'lik bir pay ile kâğıt ürünleri sanayii, % 6'lık bir pay ile kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii, % 4,9'luk oranlarla lojistik, taşıma ve depolama sanayii ve gıda sanayii, % 3,7'lik bir pay ile elektrik-elektronik ve ev aletleri sanayii, % 3,1'lik bir pay ile temizlik ve kozmetik sanayii, % 1,7'lik bir pay ile inşaat sektörü ve % 1,4'lük oranlarla cam ve cam eşya sanayii ve taşa ve toprağa dayalı sanayii takip etmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Hadımköy'deki sanayi kuruluşlarının ve işçi sayılarının sektörlere göre dağılımı.

Sektör Adı	Kuruluş		İşçi		Ort. İşçi Sayısı	En Küçük	En Büyük
	Sayı	%	Sayı	%			
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayii	91	26	8759	30,2	94	8	1034
Kimya, Petrol, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayii	43	12,3	1658	5,7	39	7	136
Metal Eşya, Makine ve Teçhizat Sanayii	42	12	1667	5,7	40	5	185
Metal Ana Sanayii	38	10,9	2077	7,2	55	6	187
Kâğıt Ürünleri Sanayii	25	7,1	1220	4,2	49	7	226
Kara ve Deniz Taşıtları ve Yan Sanayii	21	6	6375	22	304	10	4888
Lojistik, Taşıma ve Depolama	17	4,9	2751	9,5	275	23	1074
Gıda Sanayii	17	4,9	633	2,2	37	5	140
Diğer Sanayii Sektörleri	16	4,6	1290	4,4	90	12	203
Elektrik-Elektronik ve Ev Aletleri Sanayii	13	3,7	997	3,4	77	15	340
Temizlik ve Kozmetik Sanayii	11	3,1	268	0,9	27	14	42
İnşaat Sektörü	6	1,7	702	2,4			
Cam ve Cam Eşya Sanayii	5	1,4	432	1,5	86	30	173
Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayii	5	1,4	175	0,6	35	10	65

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

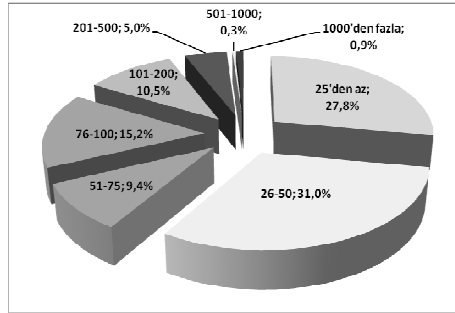
Şekil 4: Hadımköy'deki sanayi kuruluşlarında çalışanların sektörel dağılımı (Karakuyu-2008:113).

Lojistik, taşıma ve depolama sektörü yukarıdaki verilere göre her ne kadar % 4,9'luk bir orana sahip gibi görünse de bu tesislerin sayısı 25'ten fazladır. Hadımköy sanayisindeki bu tesislerin kapasitesi büyük olduğu, çok geniş alan kapladıkları ve çok sayıda kişi çalıştırdıkları için Hadımköy ekonomisi üzerindeki etkisi oldukça fazladır.

Hadımköy sanayisinde İstanbul Sanayi Odası verilerine ve yapılan anketlere göre çalışanların sektörel dağılımı incelendiğinde 8759 çalışanı ile en büyük sektör kuruluş sayısında da olduğu gibi dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii sektörüdür. Bu sektörü 6375 çalışanı ile kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii takip etmektedir. Hadımköy sanayisinde çalışan insan sayısına göre en büyük üçüncü sektör 2751 çalışanı ile lojistik, taşıma ve depolama sektörü iken bunu sırasıyla 2077 çalışan ile metal ana sanayii, 1667 çalışan ile metal eşya, makine ve teçhizat sanayii, 1658 çalışan ile kimya, petrol, kauçuk ve plastik ürünler sanayii, 1220 çalışan ile kâğıt ürünleri sanayii, 997 çalışanı ile elektrik, elektronik ve elektrikli ev aletleri sanayii, 702 çalışan ile inşaat sektörü, 633 çalışan ile gıda sanayii, 432 çalışan ile cam ve cam eşya sanayii, 268 çalışan ile temizlik ve kozmetik sanayii ve 175 çalışan ile taşa ve toprağa dayalı sanayi takip etmektedir (Şekil 4). Hadımköy sanayisinde çalışanların

yarıdan fazlası (% 52) dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ve kara-deniz taşıtları ve yan sanayii sektörlerinde çalışmaktadır. Çalışan bakımından en küçük sektör ise taşa ve toprağa dayalı sanayiidir. Hadımköy sanayisinin en büyük sanayi kuruluşu, beş bine yaklaşan çalışanı ile Mercedes Benz Türk A.Ş.'dir. Bunu binden fazla çalışanı ile bir tekstil şirketi takip etmektedir.

Hadımköy'deki sanayi kuruluşlarının iş yeri büyüklükleri incelendiğinde % 31'inin 26-50, % 15,2'sinin 76-100 ve % 9,4'ünün 51-75 kişi arasında istihdam sağladığı görülmektedir. Küçük sanayi kapsamında olan ve 25 kişiden daha az kişi çalıştıran kuruluşların oranı ise % 27,8'dir. Büyük sanayi kapsamına giren ve 100 kişiden daha fazla personel çalıştıran ve 101-200 çalışanı olan iş yeri oranı % 10,5, 201-500 personele sahip iş yeri oranı % 5, 501-1000 arasında personel çalıştıran iş yerlerinin oranı % 0,3 ve 1000'den daha fazla personel istihdam eden kuruluşların oranı ise % 0,9'dur (Şekil 5).

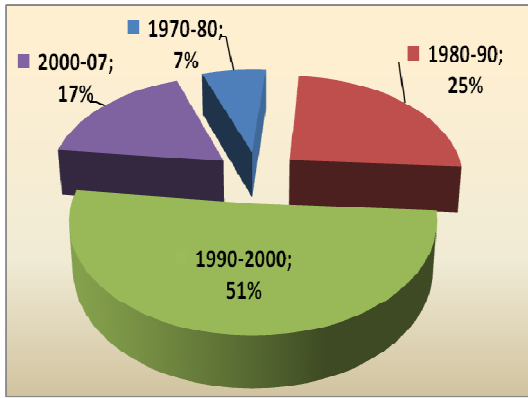

Şekil 5: Hadımköy'deki sanayi kuruluşlarının iş yeri büyüklüklerine göre dağılımı

Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii

Hadımköy sanayisinde hem kuruluş sayısı hem de çalışan sayısı bakımından en büyük sektördür. Bu sektör aynı zamanda oluşturduğu katma değer bakımından da Hadımköy'ün en önemli sektörlerindedir. Bu sektöre ait 91 sanayi kuruluşu bulunmaktadır ve bu sanayi tesislerinin ilki 1974 yılında açılmıştır. Bölgedeki dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi sektörlerine ait kuruluşların % 51'lik bir oranla en fazla 1990–2000 yılları arasında açılmış bunu sırasıyla % 25'lik oranla 1980–90 dönemi ve % 17'lik oranla 2000–07 dönemi ve % 7'lik bir oranla 1970–80 dönemi takip etmiştir (Şekil 6). Son yıllarda Hadımköy sanayisinde açılan dokuma ve tekstil sektörüne ait firmaların kuruluşunda bir azalma

görülmektedir. Bunda özellikle ve dokuma ve tekstil fabrikalarının Anadolu'ya taşınmasının önemli bir etkisi vardır. Hadımköy'deki dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi sektörüne ait tesislerin belli bir yerde toplanmadığı Hadımköy'ün her tarafına dağıldığı görülmektedir.

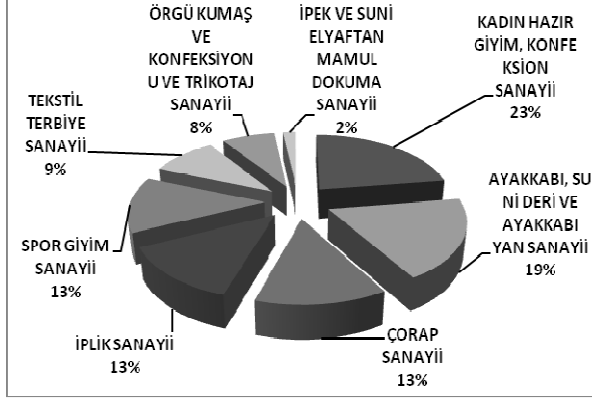

Şekil 6: Hadımköy sanayisinde yer alan dokuma, giyim eşyası ve deri sanayisine ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı (Karakuyu-2008:114).

Hadımköy sanayisindeki dokuma, giyim eşyası ve deri sanayisinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde % 23'lük bir pay ile en büyük alt sektörün kadın hazır giyim, konfeksiyon sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 19'lük bir pay ile ayakkabı, suni deri ve ayakkabı yan sanayii, % 13'lük bir pay ile çorap sanayii, iplik sanayii ve spor giyim sanayii, % 9'lük bir pay ile tekstil terbiye sanayii, % 8'lik bir pay ile örgü kumaş, konfeksiyon ve trikotaj sanayii ve % 2'lik bir pay ile ipek ve suni elyaftan mamul dokuma sanayii takip etmektedir (Şekil 7).

Hadımköy sanayisindeki dokuma, giyim eşyası ve deri sanayisinde çalışan 8759 kişinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde % 29'lük bir pay ile en büyük alt sektörün ayakkabı, suni deri ve ayakkabı yan sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 20,6'lık bir pay ile çorap sanayii, % 17,2'lik bir pay ile spor giyim sanayii, % 15,7'lik bir pay ile kadın hazır giyim ve konfeksiyon sanayii, % 13,6'lık bir pay ile iplik sanayii, % 2,4'lük bir pay ile örgü kumaş ve konfeksiyonu ve trikotaj sanayii ve % 1,3'lük bir pay ile tekstil terbiye sanayii ve % 0,3'lük bir pay ile ipek ve suni elyaftan mamul dokuma sanayii takip etmektedir. Kadın hazır giyim ve konfeksiyon sanayii kuruluş sayısı bakımından birinci sırada yer alırken çalıştırdığı kişi sayısı bakımından 15,7'lik bir oranla dördüncü sırada yer almaktadır. Bu da bu

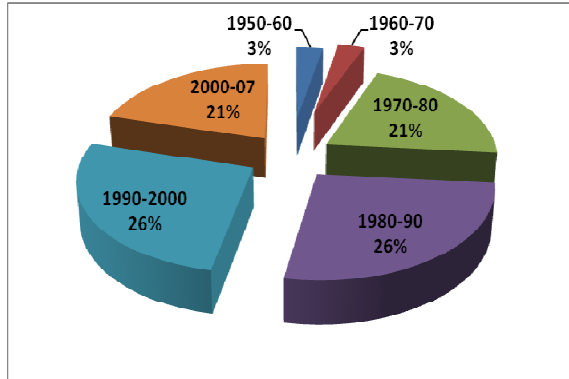
çevredeki bu sektöre ait kuruluşların az kişi çalıştırdıklarını ve küçük kuruluşlar olduğunu göstermektedir.

Şekil 7: Hadımköy sanayisindeki dokuma, giyim eşyası ve deri sanayisinin alt sektörlerine göre dağılımı (Karakuyu-2008:114).

Kimya, petrol, kauçuk ve plastik ürünleri sanayii

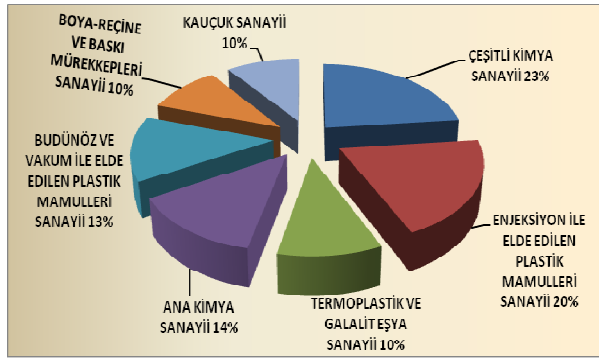
Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından ikinci, çalışan sayısı bakımından da altıncı büyük sektördür. Bu sektöre ait 43 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1957 yılında açılmıştır. Bölgedeki kimya, petrol, kauçuk ve plastik ürünleri sektörüne ait kuruluşların % 26'sı 1980-1990 ile 1990-2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 21'lik oranlarla 1970-80 ile 2000-2007 dönemleri ve % 3'lük oranlarla 1950-60 ile 1960-70 dönemleri takip etmiştir (Şekil 8). Buna göre son dönemlerde bu sektöre ait fabrikaların sayısında bir azalma olduğu görülmektedir.

Şekil 8: Hadımköy sanayisinde yer alan kimya, petrol ve plastik ürünleri sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı (Karakuyu-2008:115).

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

Hadımköy sanayisindeki kimya, petrol ve plastik ürünleri sanayiinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde % 23'lük bir pay ile en büyük alt sektörün çeşitli kimya sanayileri olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 20'lik bir pay ile enjeksiyon ile elde edilen plastik mamuller sanayii, % 14'lük bir pay ile ana kimya sanayii, % 13'lük bir pay ile bütünüz ve vakum ile elde edilen plastik mamulleri sanayii ve % 10'luk paylarla boya, reçine ve baskı mürekkepleri sanayii, kauçuk sanayii ve termoplastik ve galalit eşya sanayii takip etmektedir (Şekil 9).

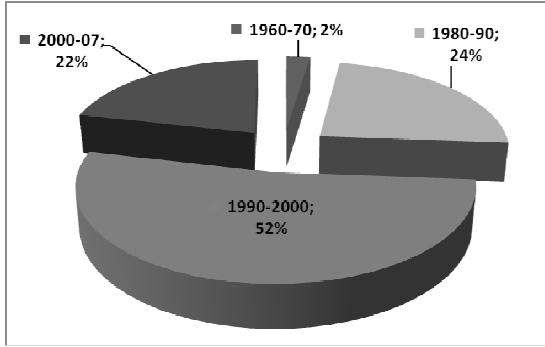
Şekil 9: Hadımköy sanayisindeki kimya, petrol ve plastik ürünleri sanayisindeki kuruluşların alt sektörler göre dağılımı (Karakuyu-2008:116).

Hadımköy sanayisindeki kimya, petrol ve plastik ürünleri sanayisinde çalışan 1658 kişinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde % 26'lık bir pay ile en büyük alt sektörün çeşitli kimya sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 19'luk bir pay ile enjeksiyon ile yapılan plastik mamulleri sanayii, % 16'lık bir pay ile termoplastik ve galalit eşya sanayii, % 15'lik bir pay ile ana kimya sanayii, % 10'luk bir pay ile bütünüz ve vakum ile yapılan plastik sanayii, % 9'luk bir pay ile boya-reçine ve baskı mürekkepleri sanayii ve % 5'lik bir pay ile kauçuk sanayii takip etmektedir. Çeşitli kimya sanayii hem kuruluş sayısı bakımından hem de çalışan kişi bakımından en büyük sektördür. Bunun yanında en fazla çalışanı olan kuruluşta 136 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 7 kişi çalışmaktadır.

Metal eşya, makine ve teçhizat sanayi

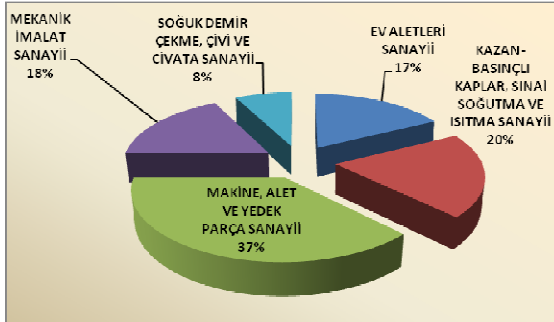
Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından üçüncü çalışan sayısı bakımından da beşinci büyük sektördür. Bu sektöre ait 42 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1967 yılında açılmıştır. Bölgedeki metal eşya, makine ve teçhizat sanayi sektörüne ait

kuruluşların % 52'si 1990–2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 24'lük bir oranla 1980–90 dönemi ve % 22'lik bir oranla 2000–07 dönemi ve % 2'lik bir oranla 1960–70 dönemi takip etmektedir (Şekil 10).

Şekil 10: Hadımköy sanayisinde yer alan metal eşya, makine ve teçhizat sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı (Karakuyu-2008:117).

Hadımköy sanayisindeki metal eşya, makine ve teçhizat sanayiinin alt sektörlerine göre dağılımı incelendiğinde % 37'lik bir pay ile en büyük alt sektörün makine, alet ve yedek parça sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 20'lik bir pay ile kazan-basınçlı kaplar, sınaî soğutma ve ısıtma sanayii, % 18'lik bir pay ile mekanik imalat sanayii, % 17'lik bir pay ile ev aletleri sanayii ve % 8'lik bir pay ile soğuk demir çekme, çivi ve civata sanayii takip etmektedir (Şekil 11).

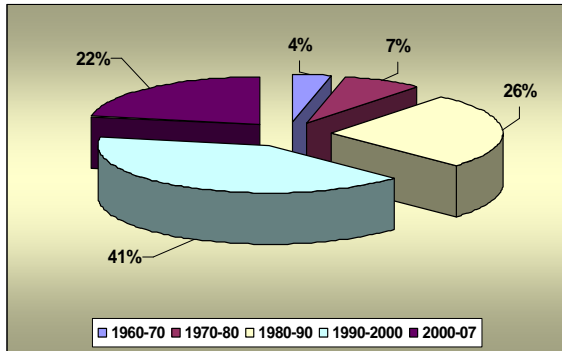
Şekil 11: Hadımköy sanayisindeki metal eşya, makine ve teçhizat sanayiindeki kuruluşların alt sektörlerine göre dağılımı (Karakuyu-2008:117).

Hadımköy sanayisindeki metal eşya, makine ve teçhizat sanayiinde çalışan 1667 kişinin alt sektörlerine göre dağılımı incelendiğinde % 31'lik bir pay ile en büyük alt sektörün makine, alet ve yedek parça sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 28'lik bir

pay ile ev aletleri sanayii, % 19'luk bir pay ile mekanik imalat sanayii, % 15'lik bir pay ile kazan-basınçlı kaplar, sınaî soğutma ve ısıtma sanayii ve % 7'lik bir pay ile soğuk demir çekme, çivi ve cıvata sanayii takip etmektedir. Makine, alet ve yedek parça sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalıştırdığı kişi sayısı bakımından ilk sırada yer almaktadır. Ancak kazan basınçlı kaplar, sınaî soğutma ve ısıtma sanayisi kuruluş sayısı bakımından ikinci sırada yer alırken, çalıştırdığı kişi sayısı bakımından dördüncü sırada yer almaktadır. Bunun yanında en fazla çalışanı olan kuruluşta 185 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 5 kişi çalışmaktadır.

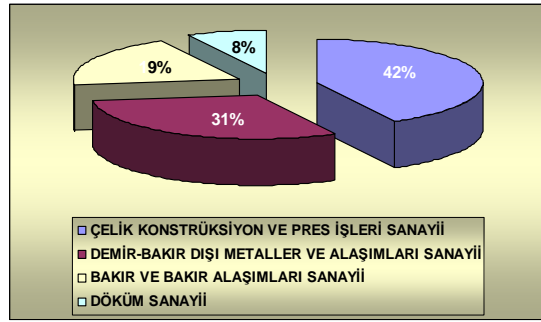
Metal ana sanayii

Hadımköy sanayisinde hem kuruluş hem de çalışan sayısı bakımından dördüncü büyük sektördür. Bu sektöre ait 38 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1968 yılında açılmıştır. Bölgedeki metal ana sanayii sektörüne ait kuruluşların % 41'i 1990–2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 26'lık bir pay ile 1980–1990 dönemi, % 22'lik bir pay ile 2000–2007 dönemi, % 7'lik bir pay ile 1970–1980 dönemi ve % 5,4'lük bir pay ile 1960–1970 dönemi takip etmiştir (Şekil 12). Bu sektöre ait tesisler genellikle elektrikli ev aletleri tesislerinin yakınında bulunmaktadır. Bölgede bu sektörde hizmet veren firmalar orta ve büyük ölçekli işletmeler olup iç ve dış piyasayla ticaret yapmaktadırlar. Firmaların buraya kuruluş nedenlerinin ortak özelliği elektrikli ev aletleri üreticisi durumundaki firmaların aşırı derecede alüminyum tüketimidir.

Şekil 12: Metal ana sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı (Karakuyu-2008:118).

Hadımköy sanayisindeki metal ana sanayiinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde % 42'lik bir pay ile en büyük alt sektörü metal ana sanayii oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla % 31'lik bir pay ile demir-bakır dışı metaller ve alaşımları sanayii, % 9'luk bir pay ile bakır ve bakır alaşımları sanayii ve % 8'lik bir pay ile döküm sanayii takip etmektedir (Şekil 13).

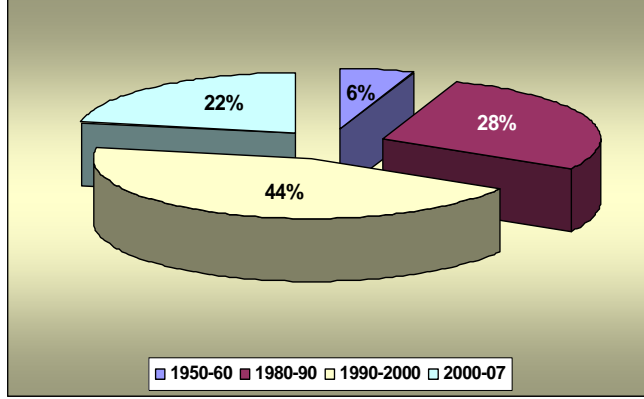

Şekil 13: Hadımköy sanayisindeki metal ana sanayiindeki kuruluşların alt sektörlere göre dağılımı (Karakuyu-2008:118).

Hadımköy sanayisindeki metal ana sanayinde çalışan 1857 kişinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde % 66'lık bir pay ile en büyük alt sektörün çeşitli konstrüksiyon ve pres işleri sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 15'lik paylarla demir-bakır dışı metaller ve alaşımları sanayii ve bakır-bakır alaşımları sanayii ve % 4'lük bir pay ile döküm sanayii takip etmektedir. Çelik konstrüksiyon ve pres işleri sanayii hem kuruluş sayısı bakımından hem de çalışan kişi bakımından bu sektör içerisinde birinci sırada yer almaktadır. Bunun yanında her kuruluşta ortalama 55 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışanı olan kuruluşta 187 kişi çalışırken, en az çalışanı olan kuruluşta 6 kişi çalışmaktadır. Ayrıca bu sektörde çalışanların yaklaşık % 70'i işçi olarak çalışmaktadır.

Kâğıt ürünleri sanayii

Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından beşinci, çalışan sayısı bakımından da yedinci büyük sektördür. Bu sektöre ait 25 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1952 yılında açılmıştır. Bölgedeki kâğıt ürünleri sanayii sektörüne ait kuruluşların % 44'ü 1990–2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 28'lik bir pay ile 1980–1990 dönemi, % 22'lik bir pay ile 2000–2007 dönemi ve % 6'lık bir pay ile 1950–60 dönemi takip etmiştir (Şekil 14).

Şekil 14:
Hadımköy'deki kâğıt ürünleri sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere göre dağılımı (Karakuyu -2008:120).

Hadımköy sanayisindeki kâğıt ürünleri sanayiinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde % 57'lik bir pay ile en büyük alt sektörü kâğıt ve mukavva mamulleri sanayii oluşturmaktadır. Bunu % 43'lük bir pay ile matbaa sanayii takip etmektedir. Hadımköy sanayisindeki kâğıt ürünleri sanayiinde çalışan 1220 kişinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde ilk sırada % 64'lük bir pay ile kâğıt ve mukavva mamulleri sanayii geldiği görülmektedir. Bunu % 36'lık bir pay ile matbaa sanayii takip etmektedir. Kâğıt ve mukavva mamulleri sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalışan kişi bakımından bu sektör içerisinde de birinci sırada yer almaktadır. Bunun yanında her kuruluşta ortalama 49 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışmanı olan kuruluşta 226 kişi çalışırken en az çalışmanı olan kuruluşta 7 kişi çalışmaktadır.

Kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii

Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından altıncı, çalışan sayısı bakımından da ikinci büyük sektördür. Bu sektöre ait 21 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1962 yılında açılmıştır. Bölgedeki kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii sektörüne ait kuruluşların % 46'sı 1980-1990 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 32'lik bir pay ile 1990-2000 dönemi ve % 11'lik oranlarla 1960-1970 ve 2000-2007 dönemleri takip etmiştir. Kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii sektörüne ait kuruluşların en fazla açıldığı dönem 1980-90 yılları arası iken bunu yine yüksek bir oranla 1990-2000 yılları arası takip etmiştir. 1970-80 yılları arasında hiçbir sanayi kuruluşunun açılmaması oldukça ilginçtir. Bunun en önemli nedeninin bu dönemdeki ekonomik istikrarsızlık ve siyasi nedenler olduğu düşünülmektedir.

Hadımköy sanayisindeki kara ve deniz taşıtları ve yan sanayiinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde % 89'luk bir pay ile en büyük alt sektörü kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla % 11'lik bir pay ile deniz taşıtları ve yan sanayii takip etmektedir. Bu sektörde çalışan 8759 kişinin neredeyse tamamı (% 99,6) kara ve deniz taşıtları ve yan sanayiinde çalışırken bunun da önemli bir kısmı Mercedes Benz Türk A.Ş'de çalışmaktadır. Deniz taşıtları ve yan sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalışan bakımından oldukça az sayıya sahiptir.

Lojistik, taşıma ve depolama

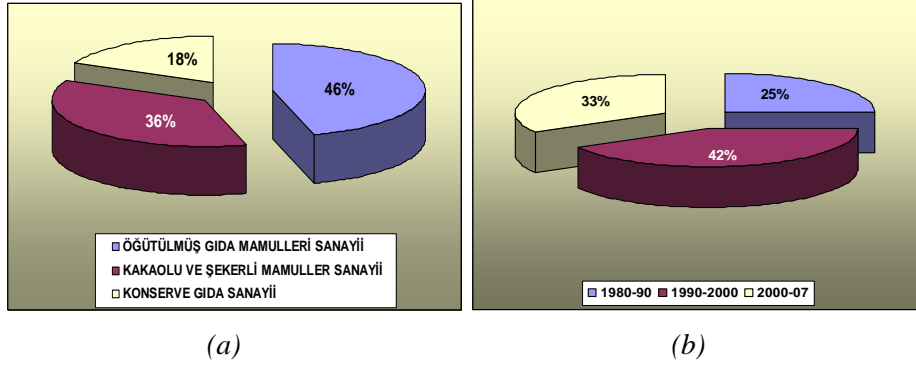
Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından yedinci, çalışan kişi sayısı bakımından üçüncü büyük sektördür. Bu sektördeki firmaların hemen tamamı 1990'lı yıllardan sonra kurulmaya başlamışlar ve Yassıören-Hadımköy yolu boyunca ve Yeşilbayır Mahallesi'nde yoğunlaşmışlardır. Hadımköy'de lojistik, taşıma ve depolama tesislerinde yaklaşık 2751 kişi çalışmaktadır. Her kuruluşta ortalama 162 kişinin çalıştığı bu sektörde en az çalışmanı olan kuruluşta 23 kişi çalışmaktadır.

Gıda sanayii

Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı bakımından yedinci çalışan sayısı bakımından da onuncu büyük sektördür. Bu sektöre ait 17 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1982 yılında açılmıştır. Bölgedeki gıda sanayii sektörüne ait kuruluşların % 42'si 1990–2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 33'lük bir pay ile 2000–2007 dönemi ve % 25'lik bir pay ile 1980–90 dönemi takip etmiştir (Şekil 15a).

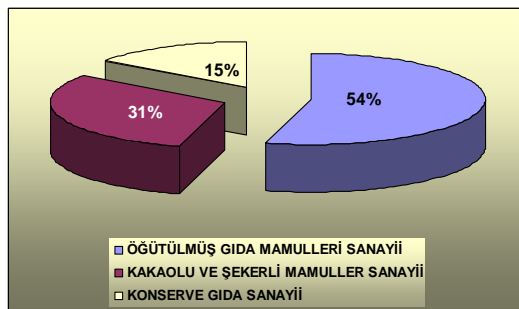
Hadımköy'de gıda sektörünün alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde % 46'lık bir pay ile en büyük alt sektörü öğütülmüş gıda mamulleri sanayii oluşturmaktadır. Bu şirketlerin çoğu toplu yemek hizmeti sunan yemek sektörü firmalarıdır. Bunu sırasıyla % 36'lık bir pay ile kakaolu ve şekerli mamuller sanayii ve % 18'lik bir pay ile konserve gıda sanayii takip etmektedir (Şekil 15b).

HADIMKÖY'ÜN SANAYİLEŞME SÜRECİ; GELİŞME NEDENLERİ, YAPISI VE SORUNLARI

Şekil 15: Hadımköy sanayisinde yer alan gıda sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere (a) ve alt sektörlere (b) göre dağılımı (Karakuyu-2008:123).

Hadımköy sanayisindeki gıda sanayisinde çalışan 633 kişinin alt sektörler göre dağılımı incelendiğinde çalışanların % 54'ünün gıda mamulleri sanayiinde çalıştığı görülmektedir. Bunu sırasıyla % 31'lik bir pay ile kakaolu ve şekerli mamulleri sanayii ve % 15'lik bir pay ile konserve gıda sanayii takip etmektedir (Şekil 16). Öğütülmüş gıda mamulleri sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalışan kişi bakımından bu sektör içerisinde birinci sırada yer almaktadır. Bunun yanında her kuruluşta ortalama 37 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışanı olan kuruluşta 140 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 5 kişi çalışmaktadır.

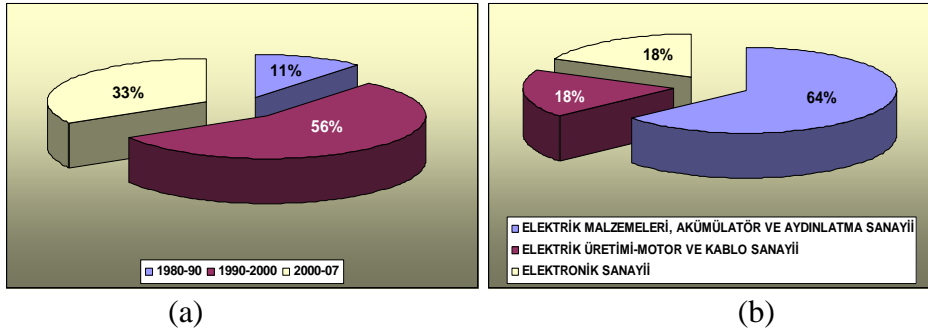

Şekil 16: Hadımköy sanayisinde gıda ürünleri sektöründe çalışan işçilerin alt sektörler göre dağılımı (Karakuyu-2008:124).

Elektrik-Elektronik ve Ev Aletleri Sanayii

Bu sektör, Hadımköy sanayisinde hem kuruluş hem de çalışan sayısı bakımından da sekizinci büyük sektördür. Bu sektöre ait 11 sanayi

kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1984 yılında açılmıştır. Bölgedeki elektrik-elektronik ve ev aletleri sanayii sektörüne ait kuruluşların % 56'sı 1990–2000 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 33'lük bir pay ile 2000–2007 dönemi ve % 11'lik bir pay ile 1980–90 dönemi takip etmiştir (Şekil 17a).

Şekil 17: Hadımköy sanayisinde yer alan elektrik-elektronik ve ev aletleri sanayii sektörüne ait kuruluşların kuruluş yıllarının dönemlere (a) ve alt sektörlere (b) göre dağılımı (Karakuyu-2008:125-126).

Hadımköy sanayisindeki elektrik-elektronik ve ev aletleri sanayinin alt sektörlere göre dağılımı incelediğinde % 64'lük bir pay ile en büyük alt sektörü elektrik malzemeleri, akümülatör ve aydınlatma sanayii oluşturmaktadır. Bunu % 18'lik bir pay ile elektrik üretimi-motor kablo sanayi ve elektronik sanayii takip etmektedir (Şekil 17b). Bu sektördeki işletmeler genellikle orta ölçekli işletmeler olup satışlarını yurt içine yapmaktadırlar.

Hadımköy sanayisindeki elektrik-elektronik ve ev aletleri sanayinde çalışan 997 kişinin alt sektörlere göre dağılımı incelediğinde en büyük sektörün % 72'lik bir pay ile elektrik malzemeleri, akümülatör ve aydınlatma sanayii olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 19'lük bir pay ile elektronik sanayii ve % 9'luk bir pay ile elektrik üretimi-motor ve kablo sanayii takip etmektedir. Elektrik malzemeleri, akümülatör ve aydınlatma sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalışan kişi bakımından bu sektör içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanında ortalama 77 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışmanı olan kuruluşta 340 kişi çalışırken en az çalışmanı olan kuruluşta 15 kişi çalışmaktadır. Bu sektörde çalışanların yaklaşık % 85'i işçi statüsünde çalışmaktadır.

Temizlik ve kozmetik sanayii

Hadımköy sanayisinde kuruluş sayısı ve çalışan bakımından büyük olmayan sektörlerden birisidir. Bu sektöre ait 9 sanayi kuruluşunun yer aldığı bölgedeki ilk sanayi kuruluşu 1988 yılında açılmıştır. Bölgedeki temizlik ve kozmetik sanayii sektörüne ait kuruluşların % 56'sı 2000–2007 yılları arasında açılmıştır. Bunu sırasıyla % 33'lük bir pay ile 1990–2000 dönemi ve % 11'lik bir pay ile 1980–1990 dönemi takip etmiştir.

Hadımköy sanayisindeki temizlik ve kozmetik sanayiinin tamamı sabun, temizleyici maddeler ve kozmetik sanayii alt sektöründe hizmet vermektedir. Hadımköy sanayisindeki temizlik ve kozmetik sanayiinde 268 kişi çalışmaktadır. Her kuruluşta ortalama 27 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışanı olan kuruluşta 42 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 14 kişi çalışmaktadır.

İnşaat sanayii

Hadımköy sanayisinde kuruluş ve çalışan kişi sayısı tarafından küçük bir sektördür. Bu sektöre ait 9 sanayi kuruluşu ve 702 çalışan vardır. Yapılan anket sonucuna göre bu sektörde 590 işçi, 31 memur, 20 hizmetli, 27 güvenlik görevlisi ve 34 şoför çalışmaktadır. Kentleşme ve sanayileşme sürecine girmiş olan ve bu yönde çok hızlı bir gelişme göstermekte olan Hadımköy'de bu sektörün de hızla büyümesi beklenmektedir. Bu sektörde şirketler belirli bir yerde yoğunlaşmadan bölgenin her tarafına dağılmış durumdadırlar.

Cam ve cam eşya sanayii

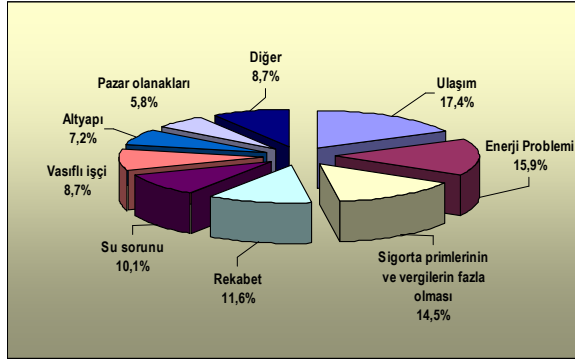
Hadımköy sanayisinde hem kuruluş sayısı hem de çalışanlar bakımından küçük bir sektördür. Bu sektördeki firmalardan ilki 1986 yılında kurulmuştur. Bundan sonra 1990–2000 yılları arasında 3 tane daha firma açıldıktan sonra 2005 yılında bir firma daha açılmıştır. Hadımköy'de cam ve cam eşya sanayinde yaklaşık 432 kişi çalışmaktadır. Her kuruluşta ortalama 86 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışanı olan kuruluşta 173 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 30 kişi çalışmaktadır.

Taşa ve toprağa dayalı sanayii

Hadımköy sanayisinde hem kuruluş sayısı hem de çalışanlar bakımından en küçük sektördür. Bu sektördeki firmalardan ilki 1992 yılında kurulmuştur. Diğer firmaların tamamı 2000'li yıllardan sonra kurulmuştur. Hadımköy'de bu sektörde toplam 175 kişi çalışmaktadır. Her kuruluşta ortalama 35 kişinin çalıştığı bu sektörde en fazla çalışanı olan kuruluşta 65 kişi çalışırken en az çalışanı olan kuruluşta 10 kişi çalışmaktadır.

5. HADIMKÖY SANAYİSİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

1990'lı yıllardan sonra bölgede hızla gelişen ve bugün sayısı 400'ü aşan sanayii tesislerinin Hadımköy'de çok çeşitli sorunları bulunmaktadır. İstanbul'daki desantralizasyon hareketlerinin bir sonucu olarak bölgede gelişen sanayi ve lojistik tesislerin en önemli sorunları arasında ulaşım (% 17,4) ve enerji problemi (% 15,9) gelmektedir. Bunu sırasıyla % 14,5 ile sigorta primlerinin ve vergilerin fazla olması, % 11,6 ile rekabet ve özellikle Çin mallarıyla rekabet, % 10,1 ile su sorunu, % 8,7 ile vasıflı işçi bulamama, % 7,2 ile altyapı ve % 5,8 ile pazar olanakları takip etmektedir (Şekil 18).

Şekil 18: Hadımköy'deki sanayi ve lojistik tesislerin sorunları (Karakuyu-2008:137).

Hadımköy'deki sanayi ve lojistik sektörlerin sorunları arasında bazıları genel, ülkenin her tarafında görülebilen sorunlar olmakla beraber bazıları sadece Hadımköy'le ilgili sorunlardır. Genel sorunlar sigorta primlerinin ve vergilerin fazla olması, rekabet ve vasıflı işçi bulma zorluğudur. Ayrıca, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik nedenler ve geçmiş yıllarda yaşanmış krizlerin etkisi hala şirketler üzerinde etkisini

sürdürmektedir. Bunun yanında elektrik, su, doğal gaz gibi gerekli olan ihtiyaçların pahalı olması, rekabet gücünün az olması, devletin özellikle de maliyenin denetimlerini adil yapmaması, pazarda istenilen düzeye ulaşamama ve özellikle de sektör için ciddi sorun teşkil eden Çin mallarının etkisi gibi etkenler şirketleri güç duruma sokmaktadırlar.

Ulaşım

Hadımköy'ün en önemli sorunları arasında ulaşım yer almaktadır. Hadımköy'de her geçen gün artan sanayii tesisi sayısı ve nüfusun birbiriyle, İstanbul ve dünya ile olan erişiminin sağlanması için en öncelikli sorunların başında ulaşım sorunu gelmektedir. Hadımköy-Yassıören yolunda Hadımköy gişeler kavşağından sonra trafikteki araç sayısının fazlalığı, yol kapasitesinin yetersizliği, yol üzerindeki inşaat çalışmaları ve uzun ve ağır tonajlı araçların yoğunluğu gibi nedenlerden dolayı Hadımköy'e ulaşımında çok önemli sorunlar bulunmaktadır. Öyle ki TEM'in Hadımköy gişelerinden çıkış yapan bir araç yaklaşık 8 km'lik bir yolu bazen iki saatte alır hale gelmektedir. Hadımköy gişelerinden hemen sonraki kavşağın ve Hadımköy'ü TEM'e bağlayan bölünmüş yolun inşasının bitmesinden sonra bu sorunun azalması beklenmektedir. Ancak yine de ileride inşası devam eden çözümlerinde yeterli olmayacağı öngörülmektedir. Bu nedenle bölgenin bir sanayi ve lojistik merkez olduğunu düşünülerek, bu tırların trafiği aksatmadan TEM'e çıkışlarını sağlayacak alternatif yolların yapılması sağlanmalıdır. Bunun yanında Hadımköy'ün, erişilebilirliği kuzeyde önerilen yeni ekspres yol ile güçlendirilmeli ve genelde uzun araçların ulaşımına yönelik olmak üzere, Hadımköy'den Ambarlı Limanına kadar uzanan, ek bir karayolu güzergâhı oluşturulmalıdır.

Bunun yanında Hadımköy'de gelişmesi önerilen lojistik faaliyetlerinin metropoliten alandaki karayolu ulaşım şebekesinden ayrıştırılarak; demiryolu ve raylı sisteme yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle Ambarlı-Hadımköy Demiryolu hattı inşa edilmeli ve Hadımöy-Sirkeci Demiryolu hattı da işlevsellik kazandırılmalıdır. Plan döneminde yolcu taşımacılığında olduğu gibi yük taşımacılığında da ağırlığın karayolundan deniz ve raylı sistemlere kaydırılması hedefi kapsamında, Ambarlı Limanı Lojistik Bölgesi ile Hadımköy Lojistik Bölgesi arasında yük taşımacılığına yönelik olarak raylı sistem bağlantıları kurulmalıdır.

Enerji

Hadımköy'deki sanayi ve lojistik tesislerin sorunları arasında ikinci sırada enerji problemi yer almaktadır. Hadımköy ve çevresinde elektriğin gücü ve dağıtımıyla ilgili sorunların yanı sıra doğalgazın dağıtımı ve yaygınlaşmasıyla ilgili sorunlarda bulunmaktadır. Bölgenin elektrik ihtiyacının karşılanması amacıyla bölgenin rüzgar gücünden faydalanılarak bölgedeki rüzgar elektrik santrallerinin sayısı artırılabilir. Böylece bölge kendi enerjisini sağlayabildiği gibi çevrenin elektrik ihtiyacını da karşılayabilecektir. Bunun için yapılması gereken sadece teşvik ve bürokrasiyi azaltmaktır. Nitekim Hadımköy'de bulunan Sunjut Rüzgâr Santrali 2003 yılında kurulmuştur ve santralin yıllık enerji üretimi 2,8 milyon kws'dir (Karakuyu-2008:108).

Çevre ve Altyapı

Sanayi tesislerinin sorunları arasında dördüncü sırada su sorunu gelmektedir. Bölgedeki sanayi tesislerinin çoğu gerek su şebekesinin yetersizliği gerekse şebeke suyu fiyatlarının pahalı olması nedeniyle İSKİ şebekesinden yararlanmamaktadır. Bunların dışında Hadımköy'ün en büyük sorunlarından biri de altyapısının ve özellikle kanalizasyon şebekesinin henüz tamamlanmamış olmasıdır.

Hadımköy, ne yazık ki, çevre kirliliğinin ve plansız kentleşmenin ve altyapı eksikliklerinin yoğun yaşandığı yerleşim yerlerinden biri durumundadır. İstanbul'un önemli içme suyu havzaları arasında yer alan Hadımköy, kıyısı olmasa da, Küçükçekmece Gölü'nün kirliliğindeki en çok paya sahip bölgelerden birisidir. Bölgedeki yüzlerce sanayi kuruluşunun endüstriyel atıkları, dereler aracılığıyla Küçükçekmece Gölü'nü, her geçen gün "bir çöplüğe" dönüştürmektedir. Daha da kötüsü, arıtma tesisi olmadan kurulan bu kuruluşlar bugün de etraflarını kirlletmeye devam etmektedirler.

Alanın en önemli mekânsal gelişme etkeni, Hadımköy'de süredir giden sanayi üretim tesisi yatırımları ve lojistik tesisler olup, bunların yoğunlaştığı bölge ise Sazlıdere ve Büyükçekmece havza sınırlarının arasındadır. Ölçeği itibariyle İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nin 1,5 katı büyüklüğünde olan sanayi tesisleri çevresinde düzensiz ve kontrol edilemeyen yerleşimler oluşturmakta ve gelecekte de bu yapılaşmanın, havza alanlarının tam olarak içinde gerçekleşme riski bulunmaktadır.

İstanbul metropoliten alan bütününde havza alanları ile ilgili başlıca sorun, sanayi kuruluşları için cazibe merkezi olmaları ve bu kuruluşların sağladığı iş potansiyelinin havzalardaki nüfus artışını ve yerleşimi tetiklemesi sonucu oluşan kirlenme tehlikesidir. Bölgedeki Büyükçekmece, Sazlıdere ve Terkos havzaları da aynı sebeplerden dolayı İstanbul'un başlıca su kaynakları olarak, gerek evsel kirlilik gerekse sanayi kirliliği tehdidi altındadır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hadımköy, 400'den fazla fabrikası ve 30 bin civarında çalışanı ile İstanbul'un en önemli sanayi merkezlerinden biridir. Sanayinin hızla geliştiği bir odak noktası ve dinamik bir sanayi merkezi olan Hadımköy, Türkiye ekonomisine de önemli bir katma değer oluşturmaktadır. Hadımköy'deki sanayi tesislerinin kuruluş yılları incelendiğinde kuruluşların önemli bir kısmının (%51) 2000-2007 yılları arasında açıldığı görülmektedir. Bunun yanında bu dönem içerisinde 2004-2007 yılları arasında bölgenin imara kapalı olduğu da düşünülürse son zamanlardaki sanayileşmenin ne kadar hızlı gerçekleştiği anlaşılabilir. Hadımköy'deki sanayileşme hareketlerinin, asıl 2000'li yıllardan sonra gerçekleşmesinde desentralizasyon hareketleri sonrasında alanın sanayi bölgesi olarak belirlenmesinin, ulaşım kolaylığının ve lokasyon özelliklerinin önemli bir etkisi vardır.

Hadımköy sanayisindeki en önemli sektörleri kuruluş sayısı bakımından dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii, kimya, petrol kauçuk ve plastik ürünleri sanayii oluştururken işçi sayısı bakımından dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii, kara ve deniz taşıtları ve yan sanayii ve lojistik taşıma ve depolama sektörü oluşturmaktadır. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayii hem kuruluş sayısı hem de çalışan sayısı bakımından en büyük sektör durumundadır.

Hadımköy'deki sanayi tesislerinin iş yeri büyüklükleri incelendiğinde kuruluşların önemli bir kısmını (% 55) orta büyüklükteki işletmelerin oluşturduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla % 28 ile küçük ölçekli işletmeler ve % 17 ile büyük ölçekli işletmeler takip etmektedir. Bunun yanında Hadımköy'deki sanayi tesislerinin % 50,9'u limited ve % 47,3'ü anonim şirket özelliği göstermektedir.

Hadımköy'deki sanayi alanlarının oluşmasında ulaşım ağı etkili olmakla beraber bölgedeki sanayi kuruluşları çok dağınık bir yapı göstermektedir. Organize sanayi bölgeleri dışında yer alan sanayi kuruluşlarında arazi mülkiyeti önemli olduğu için sanayi kuruluşları oldukça dağınık bir yapı göstermektedir ve tesislerin kapalı alanları oldukça geniştir. Bunun yanında Hadımköy'deki sanayi tesislerinin genel itibariyle hammadde bakımından yakın çevreye bağımlı olmadıkları ve pazara yakınlığı nedeniyle burada kuruldukları görülmektedir.

Hadımköy'ün hızlı sanayileşmesi kapsamında ele alınması gereken önemli hususların başında gelişmekte olan sanayi yatırımlarının ulaştığı büyüklük, planlama, ulaşım ağı ve kanalizasyon altyapısı gelmektedir. Sanayi kuruluşları genellikle bir örgütlenme yapısı göstermekle beraber çevre sağlığı, atıklar ve sanayi alanların planlanması bakımından çok önemli sorunlar oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda öncelikle Hadımköy'de sanayi alanlarının, lojistik alanların, yerleşim alanlarının ve sosyal donatı alanlarının planlanması gerekmektedir. Hadımköy'deki sanayi alanlarının planlanmasında da bölgenin önemli içme suyu havzaları üzerinde yer aldığı göz önünde bulundurulmalı ve buna göre bir planlamaya gidilmelidir. Türkiye'nin bölgeler arası gelişmişlik düzeyinin azalmasında önemli ve kalıcı aşamaların kaydedilmemiş olmasından ve İstanbul'a yönelik göçün devam etmesinden dolayı, geçmişte yaşanmış süreçlerin ve bunların telafi edilemeyecek sonuçlarının Göller (Büyükçekmece, Terkos ve Sazlıdere) arasında da yinelenmesine olanak vermek, şehircilik ilkelerine ve kamu yararına aykırı düşmektedir. Bu bağlamda, Hadımköy için tasarlanmış sanayi yatırımlarının ve özellikle Büyükçekmece, Terkos ve Sazlıdere içme suyu havzalarından dolayı TEM'in kuzeyindeki üretim faaliyetlerinin yeniden yapılandırılması ve kademeli olarak Çatalca'nın batısına kaydırılması sağlanmalıdır. Bölgede sadece çevreye zarar vermeyen ileri düzey sanayi tesislerinin gelişimine izin verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Erensoy, Ş. (2006) Planları ve Sanayi Alanları ile Hadımköy İlk Kademe Belediyesi, Basılmamış rapor, İstanbul.
- İstanbul Sanayi Odası Sanayi Kuruluşları Veri Tabanı (Basılmamış), 2007.
- Karakuyu, M. (2008) Hadımköy; Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri ve Kentleşme Süreci, Hadımköy Belediyesi Bilimsel Kültür Yayınları, İstanbul
- Mutluer, M. (1995) Gelişimi, Yapısı ve Sorunlarıyla Denizli Sanayii, İzmir: Denizli Sanayi Odası Yayınları.
- Tümertekin, E. (1969) Sanayi Coğrafyası, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 751, s. 42.
- 1/25000 Ölçekli İstanbul Nazım İmar Planı Raporu, 2007.
- UN, (2007). UN, World Urbanization Prospects: The 2007 Revision Population Database. Retrieved,. available http://www.un.org/esa/population/publications/wup2007/2007_urban_agglomerations_chart.pdf 18 Kasım 2008